

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ КАЗНАЧЕЙСЬКОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Анотація. Визначено практичні аспекти внутрішнього контролю в органах Державної казначейської служби України. Обґрунтовано особливості внутрішнього контролю. Розглянуто відмови в оплаті видатків розпорядників та одержувачів бюджетних коштів і запропоновано шляхи щодо вдосконалення внутрішнього контролю.

Аннотация. Определены практические аспекты внутреннего контроля в органах Государственной казначейской службы Украины. Обоснованы особенности процесса внутреннего контроля. Рассмотрены отказы в оплате расходов распорядителей и получателей бюджетных средств и предложены пути по совершенствованию внутреннего контроля.

Annotation. Practical aspects of internal control in the organs of the Government treasury service of Ukraine were studied. Specific features of the internal control were justified. Refusal of payments of expenses of budget funds managers and recipients were considered and ways to improve the internal control were offered.

Ключові слова: внутрішній контроль, Державна казначейська служба України, органи казначейства, ефективність, платежі.

В умовах реформування економіки України, адаптації економічних відносин до нових умов господарювання актуального значення набуває контроль з боку органів державної влади та управління за законністю формування й обґрунтованістю використання фінансових ресурсів, спрямування їх на соціально-економічний розвиток держави.

Дослідження організації внутрішнього контролю в органах Державної казначейської служби знайшли своє відображення у працях багатьох науковців, таких, як: Юрій С. І., Харченко С. І., Дікань Л. В., Голуб Ю. О., Синюгіна Н. В. та ін. [1 – 3]. Проте дані науково-практичні дослідження потребують більш поглибленого розгляду з метою уточнення організації внутрішнього контролю.

Метою дослідження є теоретичне та практичне обґрунтування перспектив удосконалення внутрішнього контролю в Державній казначейській службі України.

Для досягнення мети в процесі дослідження були поставлені такі завдання:

1) проаналізувати сучасні концептуальні підходи щодо сутності внутрішнього контролю;

2) визначити й обґрунтувати особливості організації процесу внутрішнього контролю в Державній казначейській службі України.

Об'єктом дослідження є процес організації внутрішнього контролю в органах Державної казначейської служби.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методологічних і практичних питань, пов'язаних з організацією та створенням найбільш ефективної системи внутрішнього контролю, яка забезпечує підвищення ефективності внутрішнього контролю.

Державна казначейська служба є невід'ємною частиною державного апарату, що здійснює управління державними коштами. Виходячи з покладених на неї функцій, а також із входженням органів казначейства в систему електронних платежів стало необхідним удосконалення системи внутрішнього контролю за дотриманням органами казначейства законодавчих та нормативних актів щодо касового виконання державного та місцевих бюджетів [1, с. 612].

Існує ряд підходів до трактування поняття внутрішнього контролю [1 – 3]. Але, на думку автора, визначення, що найбільш повно відображає сутність внутрішнього контролю: внутрішній контроль – це самоконтроль, який здійснюють організації, підприємства та установи як за власною фінансовою діяльністю, так і за фінансовою діяльністю підрозділів, що входять до їх складу [3, с. 34].

У Положенні № 383 [4] зазначено, що внутрішній контроль – це комплекс експертно-аналітичних, ревізійно-перевірочних та інших форм контрольних заходів, що забезпечують достовірну інформацію про використання об'єктами контролю фінансових ресурсів, майна, інших матеріальних активів, спрямованих на виявлення та запобігання відхилень, що перешкоджають законному та ефективному використанню бюджетних коштів і майна.

Згідно з Положенням № 342 внутрішній контроль, який здійснюється у системі казначейства, є діяльністю, що проводиться з метою перевірки та оцінки адекватності, ефективності й достатності застосування механізмів системи внутрішнього контролю, стану управління ризиками, повноти, своєчасності й достовірності звітності; дотримання принципів і процедур при здійсненні казначейських і внутрішньогосподарських операцій [5].

Практична реалізація завдань внутрішнього контролю базується на створенні в органах Державної казначейської служби України підрозділів внутрішнього контролю. На них покладаються функції щодо організації та проведення перевірок структурних підрозділів центрального апарату Державної казначейської служби України та її територіальних управлінь [1, с. 612].

Відповідно до Положення про внутрішні перевірки № 63 [5], ця процедура включає перевірку виконання

кошторису на утримання територіальних органів державного казначейства, організаційно-економічну роботу та контроль підвідомчих установ.

Контрольна діяльність органів казначейської служби у процесі касового виконання бюджету за видатками полягає в перевірці законності підстав для здійснення платежів, відповідності платежів вимогам обліку і контролю за зобов'язаннями, а також правильності оформлення платіжних документів.

При недотриманні встановлених вимог органи казначейської служби відмовляють в оплаті видатків розпорядників і одержувачів бюджетних коштів та повертають документи для усунення причин, через які було відмовлено в оплаті [2, с. 410].

Найбільшу питому вагу в загальній сумі відмов становили відмови, які пов'язані з:

недотриманням вимог щодо оформлення поданих документів; недотриманням бюджетних повноважень та обмежень, які вводяться законодавчими й іншими нормативно-правовими актами;

неподанням або поданням неповного пакета підтвердних документів щодо проведення процедур закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти.

Інформація щодо надання відмов та розміру їх сум, виявлених під час здійснення попереднього та поточного контролю працівниками органів Державної казначейської служби за 2008 – 2012 рр. (державний бюджет), наведена в таблиці [2, с. 411].

Таблиця

Надання відмов та розміри їх сум, виявлених при здійсненні попереднього та поточного контролю працівниками органів ДКСУ за 2008 – 2012 рр. (державний бюджет)

Показники Роки	Кількість відмов та розміри їх сум	Відмови у реєстрації зобов'язань та/або фінансових зобов'язань розпорядникам та одержувачам коштів різних рівнів	Відмови у прийнятті до виконання платіжних доручень розпорядникам бюджетних коштів	Відмови у прийнятті до виконання платіжних доручень одержувачам бюджетних коштів
2008	Кількість	10 131	10 873	954
	Сума, тис. грн	1 927 798,4	231 218,7	219 606,3
2009	Кількість	6 657	7 154	322
	Сума, тис. грн	1 346 418	166 071,6	66 071,3
2010	Кількість	5 375	6 096	352
	Сума, тис. грн	706 078,5	142 916,7	14 545,8
2011	Кількість	3 262	1 057	344
	Сума, тис. грн	1 033 600	603 300	47 000
2012	Кількість	1 197	377	411
	Сума, тис. грн	3 857 000	365 000	87 000

Аналіз даних таблиці свідчить, що за 2008 – 2012 роки Державною казначейською службою було надано 54 562 відмов в оплаті рахунків розпорядникам коштів з виконання державного бюджету на загальну суму 10 813 625 тис. грн. Причому найбільша кількість відмов спричинена тим, що документи на оплату видатків оформлені неправильно та не підтверджують цільового спрямування коштів.

Виходячи з цього, автор дійшов висновку, що внутрішній контроль у Державній казначейській службі України є неефективним з таких причин:

- 1) не визначені єдині правові засади здійснення внутрішнього контролю;
- 2) не запроваджені єдині підходи та процедури здійснення внутрішнього контролю;
- 3) не визначена оптимальна чисельність працівників служб внутрішнього контролю для забезпечення його ефективності та ін.

З огляду на зазначене, можна зробити висновок, що система внутрішнього контролю в органах Державної казначейської служби України потребує вдосконалення. З метою вирішення цього завдання автор пропонує здійснити такі заходи:

розробити й запровадити навчальні програми з внутрішнього контролю та на їх основі готувати кадри, які будуть його здійснювати; організувати оперативну систему внутрішнього контролю, яка б професійно реагувала на будь-які зміни в економіці та законодавстві;

забезпечити координацію взаємодії контрольних органів різних рівнів, що здійснюють внутрішній та зовнішній контроль з метою активного впливу на формування та реалізацію ефективної бюджетної політики;

застосовувати сучасні інформаційно-технологічні інструменти, що забезпечують результативність та ефективність контролю щодо формування й виконання державного бюджету;

забезпечити достовірність та надійність інформації про державні видатки, соціально-економічну результативність та ефективність, витрачання державних коштів.

Таким чином, запровадження системи внутрішнього контролю в органах Державної казначейської служби України на сьогоднішній день стикається з такими труднощами, як відсутність нормативно-правового та методичного забезпечення внутрішнього контролю. Усунути ці недоліки можна за допомогою визначення єдиних правових засад здійснення внутрішнього контролю; розробки нормативно-правового та методичного забезпечення внутрішнього контролю, а також навчальних програм із внутрішнього контролю та підготовки кадрів, які будуть його здійснювати.

Наук. керівн. Писарчук О. В.

Література: 1. Юрій С. І. Казначейська система : підручник / С. І. Юрій, В. І. Стоян, О. С. Даневич. – 2-ге вид., змін. й доп. – Тернопіль : Карт-бланш, 2006. – 818 с. 2. Державне казначейство України у документах, цифрах та особах 1995 – 2010 : збірник матеріалів, присвячений 15-й річниці створення Державного казначейства України / С. І. Харченко, О. С. Даневич, Н. І. Сушко та ін. – К. : Піраміда, 2010. – 416 с. 3. Дікань Л. В. Фінансовий контроль: теорія та методологія : монографія / Л. В. Дікань, Ю. О. Голуб, Н. В. Синюгіна. – Х. : ХНЕУ, 2009. – 91 с. 4. Про Положення про порядок здійснення внутрішнього контролю в Міністерстві фінансів України : Наказ Міністерства фінансів України від 11.06.2004 р. № 383 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>. – Назва з екрану. 5. Положення про внутрішні перевірки в органах Державного казначейства

України, затв. Наказом Державного казначейства 14.08.2008 р. № 342 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>. – Назва з екрану.